

Pridplata

na cilu god 1 fr.
na pol. god. 50 n.
Za stranu zemlju
1 fr. 25 nov.
Izlazi svake dru-
ge nedilje u
Četvrtak.

BUNJEVAČKA I ŠOKAČKA VILA.

List za politiku pouku, zabavu i gazdinstvo.

Oglasi se prima-
ju po navadnoj
cini. Kukupisi ne-
ka se šalju u na-
plaćenom pismu.
Dopisi bez podpi-
sa se neprimaju.
Dopisi se nevr-
ćaju.

God. III. U Kalači

U Četvrtak 25. Rujna. 1873.

Broj 23.

R A Z S T A N K A U Z D A S I.

Jezdi gorom sav ucviljen
Mladić, suza prolieva,
Dragu ostavlja i dom miljen,
Stoga tužan zapieva :

Pusta goro, pusta ti si,
Ali ipak radostna,
Zato od mog gorja nisi
Srca tužna žalostna.

Bar u tebi pievka ptica
Veselih se razlože,
Al s mog bježi radost lica,
Tuga grudi mi steže,

Od čemara srdce moje
Ciepa mi se mladjano,
Jer jedino blago svoje
Ja izgubih prerano.

Jer ne vidim Onu više,
Kuju žarko obljubih,
Ona sve ah ! sve mi biše,
Š njome sve sve izgubih !

Gdje si Draga, ah ! sad gdje si,
Raju moje mladosti !
Lieka bolnom ah ! donesi,
Venem ja od žalosti.

Jer ne vidim oči sada,
Koje su me gledale,
I pogledom prvim, mlada
Ko roba me svezale.

Oči plave ah ! sad gdi ste
Vidit žalost premnogu ?
Ah ! svem bolu uzrok vi ste,
Što vas gledat ne mogu . . .

Jer ne vidim usta sada
Puna riećih mileni,
Skojih primih ah ! njekada
Prvi ejelov ljuveni.

Usta slatka, usta medna,
Rumena i šećerna,
Za Vami je duša žodna,
Duša moja čemerna. . . .

Jer ne stiskam ruke, koje
Griše me, prebiele,
I grleći su mi moje
Mlado srdce odnele.

Gdje ste sada biele ruke,
Da me ah ! zagrlite,
Da smirite teške muke,
I srdce mi vratite . . .

Al uzdasi su badava,
Vaj moj nitko ne sluša,
Sviet mi je sav pustoš prava,
Pustoš moja je duša.

Sbogom zadnji, rajska Vilo,
Skom dne rajske probavih !
Sbogom i ti mjesto milo,
U kom sve, sve ostavih !
Dragoljub.

JEDNA NEVOLJA KANDA BI DRUGU RADJALA.

Tako se izmjenjivaju vrhu naše domovine ; jedva ima već hraniva za čovjeka namijenjena, koje nije bilo okuženo obćom bolestju. Podnosile su ovu kućne živine, pritrpila je svakovrstna litina, a počima već bolovat i vinskaloza. Bog zna ! kakva nas još i druga nevolja čeka po redu. Za sad vidimo : da je nastupila oskudica, koja najveću opreznost, i providnost iziskuje da ne postane gladom.

Naravnoje da obća briga spada na ramena poglavica državnih, županijskih, i obćinskih. Ipak ova neizključava brigu poglavica zadružnih, obiteljih — da pače valja da se na ovu naslonja kao na čvrstu podlogu. Dužnost je dakle najstrožia Svakog gazde nastojat : da može zasijati svoja zemljišta na koliko je moguće jesenjim, a ostala proletujim simenom, da ova neostanu u parlogu, i da se neukine nada u budućnost.

Drugo da procieni svoje sile, pa izračuna vrijeme, dokle će ovima iztrajati da može svoje obskrbit kruhom. Neka dakle sve dobro razabere što mu je neobhodno potrebno, i to da zadrži, a ono što ni je tako, za nabavljenje kruha, prije no što bi ga pritisla prika nevolja uporabi, što mislim da će se omogućit, jel se državne naredbe spremaju : da se hranivo za vrijeme ondud uvede, gdje ga je suvišna naći. dok se putevi ne pokvare, a županiam su razborite napatke izdate : da se sajmovi vašari, gdje su bili upričeni naknado održavaju.

A da se gazde u svojem računu neprivare ostrim

okom valja da paze na zadrugare, obitelne članove, kakvi su momci, djevojke, a gdje kojiput matere, i snaje, da što iz hambara ili tavana neizdadu potajno, ili za drugi živež ranu u pazar ne dadu. Što se na zatvori na katanac potroši to će biti trostruko naplatjeno.

A poklem se mnogo rane i time potroši a baš bezplodno : što u zadrugi ima i takvih redušah, koje neume kruh udesiti, pak se kruha neudošena ili neizpečena dva diela pobacaju, naredit će gazda : da ovaka reduša kruh nemisi, već ona koja ima umietniu ruku.

To se nije računalo na plodnoj godini, koliko su kruha dieca uzalud pobacala, onim nepotriebnim psinam, koje su gazde kod kuće držali. Matere neslušajuć a još manje štijuć, kako bi se imala dieca odgojavati, kako im ovo zaplaće, u mah mu tutnu komad kruha, i to takav : da ga die te jedva diže, a pas jedva čeka, da mu iz ruke iztrgne, na što die te drekne a mati ga opet komadom tiši.

Ja sam poznavo gazdu, koji je umio kruhom izdržati, brojnu zadrugu, i ni je potrošio rane, koliko je potriebovao drugi, za svoju zadrugu, premda ova ni u polu nije toliko članova imala, buduće je onaj gazda kruh pod ključom držo, i četiri puta ua dan, svakom svoj komad izdao, naravno dieci, jel odrasli su imali toliko razloga, da ga suvišno nisu trošili.

Svaki čoviek mora uvidit : da je pametnie umirenost ukućit, i tako zdravlje osigurati u vrijeme, nego napuštati diecu da blaguju bez mire pa kad nestane, onda s materima zajedno glad trpe.

Poznavo sam jednog siromaka krojača, kod koga je oskudica bila domaća, on da odvrati pažnju svoje diece oko- lo peći sideće, navadno im davah u ruke karte da se igraju. Iskustvo je svakomu odkrilo : da badavadžia uvijek o tom sanja : šta da jide. Ako nebi dakle otei imali sto drugi raz- loga da svoju diecu pomunjivo, šalju u školu, i ovaj bi dovo- ljan bio, da im dieca neplanduju oko peći, i kruha išću. Škulom je vrijeme mudro razdieljeno, pak će se dieca po njoj naviknuti na umirenost.

Ovamo spada i ono što „Pučki Prijatelj, umno ured- jen List mudro savetuje : da se svi sastanci, na kakvih se dosad jilo i pilo trošilo ukinu, u ovakima okolnostima svaka stvar i najsitnija ima svoju važnost, ako možemo biti bez nje valja je prodat da kruha kupimo. Ukinućem sastanaka, siroma će zaštediti ono što će mu za buduće biti nužno, a bogat ono : što će žrtvovati na pomoć onuzdenog bližnjeg. Švabo je već davno pokazo : kako valja na jedan mirov žita računat šest mirova krumpira. A mnogi naši slaveni i do- sad su jili ječmeni, i kukuruzni kruh, slovaci riedko da nisu zobni kruh uporabili. Živine koje se znom izdržavaju, dielom će se prodat, da se kruh za njih pripravi, a dielom poklat da se ovako kruh naknadi.

Kad ovako svaki poglavica od zadruga posedničke i nadničarske na čisto bude sa svojim računom, veomaće se olakotit poso občinskom sboru, koji će se sastavit posriedo- vanjem solgabirova Sudaca, od ljudih u selu najuglednii i mudrii i to svakog staleža, ovakih sborova dušu sačinjavaju, svećenici, učitelji i bilježnici.

Prva je njihova briga popisat koje su one zadruga i svaka kakvu svotu potrebuje novca da ga uzajmi i tako se iz nevolje izkopolja. Ako občina ima svoju vje- resiu zajam će se na ime občine solidarno izposlovat, pa novac zajamni svjestno ne samo porazdielit, već i kod seonske kuće u glavnu knjigu poimenice uest, s od- lukom : kada i koliko se ima platit na kamatu, i okrnjenje svote po svakoj obitelji, štoje zajam primila. Sbor će taj po- dabrat i one : koje nemaju posjeda, al imadu zdrave ruke, ovake će zadruga uvrstit, u družine njih po deset u jednu, pak će vjeresia imat tako siguran temelj, ko i ona što se oslonja na posjed, pak će i medju ovakima družinama za- jam razdielit, svaka družina bitiće in solidum obvezana, a kamata i glavnina, sa porezom u dielovi sabirana. Samos- talnost, ni ukakvima okolnostima nevalja ukidat, već je treba podpomagat. Ovaj će sbor razbijat svoju glavu, kakav se poso može za ono vrijeme obavljat, na obću korist, kada nebude nadničarske zasluge, i na ovu svrhu iz novca : što će se može biti od kraljevine na podporu odljučit, il pojedinom milostju nakupit, odmiriće taku nadnicu : da čoviek može komad kruha tom nadnicom za se, i svoju obitel privriedit. Na koju svrhu će občina takodjer pronaći zajam, da nakna- di ono što milostja nepopuni.

Sboru tom u ovom nastojanju doćiće u pomoć kotarski sbor koji će svoje naputke od županijskog sbora primat- da se stranom u občini, stranom u kotaru otvara nadnica, i ovom siromasi privriede, što im bude na izdržavanje nužno.

Napokom ovom občinskom sboru pada na ramena i ona briga : kako da se izhrane taki članovi občine, koji, sbog svojih ma ikakvih okolnosti na rad, nadnicu nisu spo- sobni. Za ove će sbor nastaviti toliko kujna, koliko uztriebalo bude prama broju nevoljnikah, proučiće one naputke, koje će od županijskog sbora dobitat o spravljanju jila, pak ovo tako pripravljeno dielit svaki dan, pod strogim nadziranjem izaslanih sbornika.

Samo će ovaki bezplatnu i neprivriedjenu hranu dobitat, a drugi svi koji su živi i zdravi, mora ju da ono što im se u ovakim okolnostima dađe, da vrate, ili odrade. Badava nikad nikom nije slobodno dati da se linost negoji, na koju je spreman svaki čovjek; lemozina milostinja trieba da se dieli nemoćniku. Ovaku dielit živom i zdravom čovjeku, to je dostojanstvo ljudsko pogazit koje je Isus tako uzvisio : da se je za njegovo odkupljenje na gorku patnju i krvavu smrt žrtvovao.

U svem ovom dilovanju najglavnija briga spada na državnu upravu, koja će još sad za vrijeme svo ove podatke sebi zvaničnim putem nabavit, pak će prvo novac svojom vjeresiom pripraviti, koji će se u župania po obćinama na za- družne zajmove uporabljat, da se može ona rana za vrijeme pokupavat, koja će za zimno doba triebovat. Naravno je da se i za ovu ranu mora postarat državna uprava da se i ko- jim putem uveze, i po županija raznese. Al kakoje godina 186⁶/₇ pokazala najbolje je slobodnu ostavit trgovinu, ova već sobom nosi i ona sriedstva, koja među uzdu na lakomost pojedinih, što bi se htili da okoriste nepovoljnim okolnosti- ma, i cienu uzvise do onog stepena, gdje bi svu imovinu svoj- jeg bližnjeg progutali ; županijski sborovi imadu se brinit- za svoje kotare, a Solgabirovi za svoje občine, da nepadnu u ruke nemilosrdnih lievarah. Naši Solgabirovi, u ovakima okolnostima trieba da pokažu svoju umietnost. Oni valja da budu neumorni, pa jednu i drugu občinu savetom pod- pomažu : a občinske sborove podučavaju, kako da red strogo uzdržavaju, i najmanji nered zakonito i oštro kazne, pa svaku komunističku nakanu već u klieci uguše. Svaki sbor trieba da pred očima drži : da se zajam nabavlja, da se omognući uvozba svakojakog živeža, da se prilika radu i tako privriedi otvara, da se za nevoljnike svakojaka milostinja dragovoljno prima, koja se na oduševljene pozive unašala bude ; i da se ova razborito uporabla na izdržavanje nevolj- nika. Ako sborovi ovako dilovali budu : onda će olakotit poso zakonitoj upravi i tako ovu omogući : da glad odstrani od naše domovine, i spasi čovieka i imovinu za buduću go- dinu. A poklem je Bog koji ne samo spustja na nas nevolje da nas pokuša, već uliva u poglavice i dobre savete, i podie- ljuje uspjev njihovim trudnjam da se one nevolje ukrote, zato će svećenici dvostrukom revnosću Boga prosit a stari i starice, s nevinom diećicom ga molit, da se pomiluje.

KALAČA 24 RUJNA.

Nekaje najtoplia hvala premilosrdnom Bogu : kole- ra je u našem gradu pristala gdje je od Sv. Ane do Uzvi- šenja križa ljude u strahu držala, i od 16,000 stanovnika 1040 umorila. Potražila je ona svaki stališ, i svaku dobu, u oba Spola. Navaljivala je na zdrave i snažne, košto i na bolježljive, pokazivala se u svakojakom liku — kao suha, lijava, i grčevita. U gradu nije manjkalo liečničke pomoći, uz ovu su nikoji ozdravili, a mnogi pomrli.

Iskustvo je dokazalo : da je u koleri jedini spas kako se ma ikoji njezin znak — kao nemili gost pomolio, takim u krevet leći, pa ma koji od poznati liekova uporabiti.

Al žalibože ono neodržavaju uvijek ni izobraženi, a go- tovo nikad zanatlie i poljodielci, već kad ih kolera s nogu slomila, i svom silom na njih navalila onda bi se liečili, al poklem se u ovakom slučaju i kućevni pobunu, a tušta puta jedva koga i nadju, da zarad liečnika pošalju, najskole kad se ova pošast noćom u kuću uvuče, pak dok liečnika nadju, dok opet za liekom otidju, donlo kolera nadvlada sve živce, pak se opre i najrevniiem liečničkom nastojanju.

Iskustvo je dokazalo : dasu u ovakima okolnostima najkoristnii liečnici Svećenici, ako su uporabili one liekove, koje se po novina označivali, i ove po kućama svojih viernih podielili. Bilobi od velike koristi po svaku općinu : da se u malima boćicama svakoj kući podieli ovakav liek, dok se je u komšiluku bolest pomolila, da se puk obuči : kako ma šta nepovoljna na sebi ositi, da u mah nekoliko kapi kako je to već obširno bilo opisano na sladoru uzme, i ako se kolera izvije takim po liečnika šalje. A kućani i komšie da se neustručavaju, već složno da razboljena ugrijanim cig- ljama, mekinjama razgrijavaju, i gdje se grčevi pokažu, sirćetom ili kamforovicom taru, riedko se sgadjaju : da se oni razbole, koji srdačno ovako poslužuju bolestnika, samo noka svaki izmetak piskom, garom ili zemljom bez odgod-jenja posipaju, i na djubrište iznesu pa tamo zakopaju. Ovim načinom se kolera veoma ukroti.

Gdje Svećenici ovako obhadjaju i nastoje : da se onaki

liekovi u kućama razprostranjaju, tu je uvijek manje pomo-
ra. Ta svaki znade : da se naš puk još nije oprijateljio s lie-
kom iz liečnički rukah, premda baš u našem puku vlada
pripovidka : da je jedanput Isus s Petrom svrnio na grob-
lje, i njemu pokazivao govoreć : vidiš Petre : ovaj da je
našo lieka, živio bi još 20 a onaj tamo još 10 godina, i. t.
d. No i nemožemo kazat : da naš puk nebi tražio lieka, sa-
mo što uvijek prvi put idje onakim babam, koje se načinu
liekaricama, i spremni su od ovih baš i otrov uzeti, što se
više puta i sgodi. A strašno se boje od čovieka, koga je Bog
na to pozvao, koji je mnoge godine na to potrošio, dan i noć
bdio, hiljade žrtvovao, da način liečenja nauči, i koji su po
državi ovlaštjeni, po svem obraženom svijetu pripoznati lieč-
nici, po kojima se daju liečit i svećenici, i svi prosvietljeni
ljudi. Što ovi nemogu učinit da bolesnik jednim liekom
ozdravi, da mu boli u čas pristanu, u tom ne manjka nji-
hova volja, već se zadržaje u nasoj neizvrstivosti.

Bog oće da se izliečimo, al oće i da trpimo, pak onda
liek kasnije koristi, a niko ji put Bog neće da se izliečimo,
već je odredio, da patimo i posli jednog vremenata bolesti
podlegnemo, u ovakom načinu, liek nenosi sobom zdravlje,
al nosi upitomljenje boli, dakle i ludost al i grieh je ako
nebi htili, da od liečnika primamo liekove, po Bogu, u
drvetu, i kamenu ostavljene, liečnici nečine drugo : već
iztraživaju te liekove uće, ono što su već prije tri hiljade
godina drugi iznašli uće upoznavati bolesti, koje se veoma
različie, i tako naredjivaju za nas liekove, a ovo po liečničkoj
naredbi liekari apotekari baš tako svjestno opravljaju, ko mi
jilo i pilo u našoj kući, dakle proti sebi i Bogu griehi, koji
se liečenju opire.

Znamenito je bilo kod nas da dočim je u gradu kolera
šest nedilja ljude morila, po salaši, koji u kalačkom ataru,
malim selima naliče, priko nedilje dana trajala, ovde 50,
onde 70 odvalila, i time se udaljila.

Po čemu je dokaz prinela onoj tvrđnji : da kolera
najmanje trpi čistoću, i tamo rado stanuje gdje je gad i dju-
bre ; na ovi salaši je naravno zrak nepričien, propuh slobod-
nau, dakle slojevi zraka se lakše izmijenjavaju, pa ono što se
u zraku ma po čemu kao škodljivo izvije, za kratko vrie-
me ondud odstrani. Mudro čine dakle one gazdarice : koje
litom i nezatvoraju prozore, a zimi svaki dan barem po čer-
tiri puta odaje izvitre, što nikad nije slobodno zanemarit,
posli jića, i posli sastanka više čeljadi, u jednoj odaji. Čis-
toću, u stanu, u haljini, najskole onoj, koja se pri tielu upo-
rablja : umirenost u pilu i jilu odvratja silne bolesti. Na ko-
rist naših čitaoca evo im još jednog lieka protiv koleri :

U Baden je stigo jedan inglezki liečnik koji je prije
boravio u Indii, i poklem se u badenskoj bolnici pojavila
kolera, to je onaj inglezki preporučio sliedeći liek, poznat u
Indii sbog svoje koristivosti; liek se sastavlja ovako : pomi-
šase 2 gram. karbol saure u 15 gram. alkohola, pak eto ti
gotova lieka, od kojeg valja 4—5 kapi na Sladoru bolestni-
ku davat, a tko želi da se od bolesti učuva, više puta priko
dan neka 4—5 kapi uzme na šećeru. Od kakosu ovaj liek
uporabili u onoj bolnici, ni se višeputa pojavila kolera.

D O P I S I.

Kurd, 27. kolov. Već više putah sam spomeno
da je kurdska okolica prirodno od Boga blagoslovljena.
Stari Slovaci razastriovši na krasnoj visočini selo Kurd,
ujagmili su plodne njive i poljane, vinorodne gorice i tala-
sueći se KAPOŠ potok, što ih zasliediše Magjari, a danas za-
obrlatiše Niemci. Žito sa snieti i miševah postradalo platilo
je u osrednju ruku, te su novčani ovdješnji seljaci uprli oči
u žitonusnu Ameriku. Nadasmo se boljemu kukuružu i ko-
runu, al evo ih ubi sedamodiljna neprestana žega ! I groždje
strada : bez vlage nejedra, a jutarnja mu rosa neznatno po-
maže. K tomu se pojavljuje i oko nas užasan kratelj (kolera).
Po izvjestnih listovih harači ona dolje po Mohaču, Lančuku,
Daljoku, Ižipu, Daražu i Vršendi, — a ovo danah evo je i
Magoču, Ozori i Bikalu u našem komšiluku. Englezi i Turci

drže sad „kvarentene“ pošto su ju k nam napustili, te uzoho-
ljena predje s franczko-njemačkoga ratišta i u naše kraje.

U jedan mah su doneli kurdski poglavari po zapoviedi
sudčevu u svaku kuću po pregrštu galice, da se raztaljenom
zahodišta jutrom polievaju. Izbubunjali su najstrožiju čistoću
i u sgradah i po ulicah, al to otišlo s bubanjem po vjetru,
te sve opet udarilo u staro gajde. Snadje li nas zla kob, lieč-
nici su Hógzészu i Dombovaru, neuki i udaljeni od nas,
te smo upućeni na domaće „Viline“ liekove. Sve nam se
obećaje a ništa nedaje, pa ja velim „obećanje ludu rado-
vanje.“
Bláž.

P O S L E D N J I M A R O N I T A.

(Historička pripovjedka.)

II.

Tavna nojco ti nepadaj na me,
Već ti padaj kraj Vidinagrada,
Dje se ljube dva dilbera mlada . . .
(Narodna.)

Grobna je tišina vladala noću u oči Gjurgjeva 1683.
I Vidingrad i gusti lug obvukla je mrkla nojca tananom
koprenom svojom. Ni mravak ni crvak negmizi sbod uvela
jesenska lišća. Pomladjene usutkale hvoje, a u zelen-
lišće uvile se nježne tičice pjevačice zraka. Samo se
čuje u daljini mukli glas pastirskoga roga i kontom tihi
koraci srnah i jelenah, zecovah i lisicalah silazećih s okolih
brdah k čistoj vodici podoljna studenca. U Zabradu kadka-
da zavije psetance, da se odazove groznomu vijanju divjih
vukovah. Sa dvorske kule Vidingrada jamljena je plamteća
staklenka svietiljka, — znak da se dvore dalo na počinak.
Poriedko kašljanje momčadi Vidove, spavajuće u dvorištu,
da o jutarnjici zviezdi konjice natimari i za put se spremi,
prekida oko grada trčeći domaći stražar grdni pas Burkoš.

U to mrtvo doba mukle noći zavirivao je bliedi mje
sec izmed tisućljetnih hrastovah i lizao svojimi ladnim-
traci čarnu okolicu tiha Vidingrada. Izpod gjurgjevskoga list-
nata granja muški kip lagano koracajue težkimi uzdasi,
zadahnjujue divnu vidinjsku dolinu, uzpinje se mučinskomu
brdu na tjeme. — Uzrastnu struku muške osobe vije se za-
šeširom zeleno pero, nuz lievo bedro cakli se dvociovka šar-
ka, oprieda vidi se lovačka torba, razabiru se gospodsko
cipelice, duge, široke šokačke gaće, oduga košulja tkanicom
opasana, svilom izvezen fin prsluk. Muški kip uzastopce sli-
edi posvudni pratilac, malo psetance „Jasmin.“

Došavši brdu na vršak odvali tijano taj mužkarac
vraca diljem majura protežuće se ograde, unide u razkošnu
bašču i sjedne u tamnu stalbaljem okruženu prostoru u pri-
krajku bašče na klupu.

— Jasmin ! — šapne Vladimir, pokazujue psetancu
rukom pod ugalmi prozorčić dugačke kuće. Psetance otrčei i
pod porozom zaskučei, a po času na bostanska vratašca pusi-
ti se stazom pod šator listnata okruga divna vila vidinjsko-
ga luga.

— Hermino ! reče Vladimir, potekavši joj blažen u
susret, — još jednoč, — jednoč da te vidim i poljubim !

— Vladimire ! iznenadjena će djevojka dršćućim gla-
som vruće ljubavi, — Vladimire ! — pritisne mu zlatokosu
glavu na junačko srce.

— Neplači Hermino ! Ja dodjoh da ti se iskreno iz-
povjedim, — da ti reknem „s Bogom !“ —

Glava joj pane sa srca njegova na kolena, i dršćuća u
krilu njegovu hoće da se zalikne od plača.

— Ti si mi srce uzela, produži Vladimir, zadrži ga,
da mi ga povratiš. Ljubavi vienac je tvoj, a junaštva moj.
Jelica moja nikada. Ja odlazim u hajduke, da branim
zavičaj i rod, da branim tebe i sebe. — Primi ovu medalju i
u njoj lik tvoga Vladimira. Nosi ga o vratu, i misli na me.
Ja te nosim u pameti i srcu, dok nas Bog opet sastavi.
Dražja mi je tvoja nego moja sreća. Ostaj mi vierna na javi
i u samoći. Mojim roditeljem nespominaj ni rieči ; jer su za
mrzili i tebe i oca ti i majku, — a sve sbog mene. Meno

više oni viditi neće. Daj ovo uz pozdravu svojemu ocu i majci. Nek se ne žaloste . . .

Hermína cikne kano da joj nož srce probio, — i pusti s novci pismo na klupu. Vladimir joj ga tisne u žep, a medalju joj zavjesi o vrat. Poljubi onesviešćenu djevojku vatreim celovom. — Jasmin zalaje i iza sjenice i pred sjenicom. Za sjenicom se slepršalo šumsko lišće, a pred njom na vrata stupila Herminina služavka sobarica Eva.

U lug izžezne Vladimir. A tužna sobarica pod ruku latila i u sobu vodila svoju Gospodjicu, ucviljena stazom koraca i čuje glasne iz luga Vladimirove rieči : Hermino ! tako mi neba i zemlje, neljubim nikog do tebel — Na to sievne puška kano munja žarka, sievne izagrmi a grmljavina odjekne dalekom šumom.

— Ah, Bože ! Bože ! . . . Pusti me draga Evo k prozoru . . . Bože ! Bože ! zalomi rukama nesudjena ljubovca, — i kad il nikad više moga Vladimira ?

— Neplačite, gospodjice ! zaplakana će i Eva utješivo, — on će opet doći . . . Bog će opet pogledati na suze nevine ljubavi. A zlotvori neka rade što ih volja.

Mjesec se pokazao pun i sjajan, i razsvietlio sliku „žalostne Bogorodice“ viseću o zidu nuz prozor. Na nju je gledalo suzno oko Herminino. U njoj pomoć tražila duša njezina. I kako je Božju majku vruće zamolila, tako ju je i rujna zora pozdravila.

Gjurgjevdanak zavio ju u crno.

NOVINSKI GLASI.

— Dakle Hrvatska je dobila Presvietla Bana, u osobi Preuzvišena Gosp. Mažuranića, narodnog pjesnika, i saborskog Predsjednika. Bog dao ! pa dovelao brod svoje domovine u luku društvena i, državna blagostanja.

— Ministar trgovine naše kraljevine vića s onim od prekolitave : da se za vrieme oskudice rana uvozi u zemlju bez plaćanja carine.

— Isti snuje zakon za uprićenje marvinske kuge namienjen.

— U Staroj Gradiški idje po starom : turci su opet nekoliko odličniji kršćana, i sovima i jednog svećenika utamničili.

— Tko bi reko : da se u Ameriki ma kakve zaprike stavljaju ženitbi, taj bi kleveto, ipak baš ondud pišu : da ih mnogo žive, bez ikaka braka ; skoro je u pokrajini kentuki policia ovake nezakonito sparene oglobila, ostavljajuć im na volju : globu platit ili se vinčat ; ponajviše se odljučuju na vinčanje. Evo lekeie za naše slobodounjake : da ma u čemu odstupimo od kršćanskih naredabah, uvik nagazimo na nečudorodnost.

— Veseljem bilihimo viest : da bratja Istranci kane za poslanika u bečko carevinsko više izabrati plemenitog rodoljuba : Jurja Dobrila Presvietlog Biskupa porečkog ; vrieme je već nastalo : da se naš puk osviesti, pak okrene ledja tudjinu, koji ga je nemilo gazio, i priljubi se svojem rodjenomu.

— Srdačno pozdravljamo „Primorca“ List što ga izdaju bratja na primorju u Kraljevici, i toplo ga preporučamo svemu rodu na jugu i istoku.

— U Španjulskoj kortes prihvatja osnovu zakona po kom se povraća smrtna kazna. Moždaćemo skoro doživit : da će kortes prihvatit i onu osnovu, s kojom će se povratit potlačeno kraljestvo. Jerbo premako je G. Kastelar moćan u rieči, ipak glasom se nedaju svladat oni koji su protivu republiki.

— Njemački car Vilim dolazi u listopadu u Beč, pak onda ide u Rim ; Bog dao ! da ga tamo snadje milost božja, i povrati se kao zaštitnik pravah katoličke crkve, a naš slavni vladar posjećuje mjesec kašnje sjeverni Petrovgrad. Bit će dakle opet povoda snivati državljanom političke snove.

— U „Obzoru“ preporučuje neki dopisnik iz Tovarnika (u Srijemu) da se čelarstvo u naših učilištih i u pučkih školah, poput Cislitave, uvede kao obligatan (obvezovan) predmet. Mnogo pametnije nego kojekakve nakarade, kojih ni učitelj sam nezna.

— Prusi su primili i najposljednji novčić oglobljene franceske, i time izvukli i posljednjeg vojnika iz francuske zemlje.

— Mjesto ugušena „Pančevca“ stupio je u život časopis „Graničar“ i uskrisio isti smisao, da ga razprostranje narodnim pravcem dvaput priko nedilje.

— Carevinsko više saziva se u Beč na dan 4 Studenoga.

— Beč je imo opet sjajna gosta u Talianskom kralju. Kraljica ga nije mogla primit sbog nazebe.

— Marokanski sultan samo što je začepio oči, pa eto sinovi, su mu se već zavadili vrhu prijestolja.

— Novčana kuga iz Europe prišla je u Ameriku, u Vašingtonu 14 novčara obustavili su platjanje, na bursi je silna graja.

— Prije nekoliko godina, pod imenom Belgianca Langranda snovale se Banke poput pečurakah, i mnogi se ljudi zamamili : da ovima uruče svoje novce, al kasnie se osvidočili, da su ove banke upravo papirne bile. Iztraga je bila povedena, usljed koje sad se pridaju upravitelji karnom sudu. Imaš ih tu i Šaborski zastupnika i Senatora.

G A Z D A L U K.

— **Kako ćeš očistiti žitno sjeme kroz vatru od hrdje ?** Hrdja il sniet ponajviše se radja iz osmradjena žita, koje pokvari i isto sjeme. Znano je, da se sjeme žitno može očistiti, ako se oluži u živu vapnu ili, što još bolje, u raztopljenoj modroj (ilti bakrenoj) galici. Al evo što nam priporuča „Ztsch. für die Industr. d. Grssh. Hessen.“ I kroz plamen, vele te novine, može se od hrdje očistiti žito. Jedan čovjek neka drži u ruci do tri stopa dugačak svežaj slame. Drugi neka drži brezovu metlu tri stopa visoko iznad toga svežaja slame. A treći neka drži posudu žita iznad metle. Slama se ima zažgati na gornjem kraju. A kroz metlu na slamin plamen ima se sipati žito. Što je hrdje, sažge plamen, a što čista žita, pane krozanj na tlo. Možeš mjesto metle brezovače uporabit i tanke mladice, kroz koje može propadati žitno zrnje. Samo valja paziti, da zrnje nepada pregusto i da metla nebude odveć blizu plamena ; jer bi se zrnje moglo opržiti i za sjeme unespособiti. Blaž.

PUKU ZA POUKU.

(od bb.)

G. Hladna i vruća voda. Oboje je dobro ljekovito sredstvo. Hladna voda služi kod svih ozleda padom udarcem ili zgnječenjem. U ovih slučajevih treba samo marljivo odmah u prvom početku nesreće mrzle obloge metati, koje valja čim se ugriju drugimi hladnimi izmjeniti ; time zapriećujemo nabreku podlizivanja krvi i upalu, a takodjer i ostale zle posljedice proiztičuće iz slabosti radi gubitka krvi. I kod ostalih krvotočina uspješno se hladna voda rabi.

Vruća voda je najobićnije ublažujuće sredstvo, rabio ju ti budi izvana, budi iznutra. Ako za u nutrašnost rabiš, tada prokuhaj u ujoj nješto matičnjaka (pčelinjaka, melise), bazovine (abdovine) ili gorčaka (prstenjaka), te onda kao čaj pij ; ovo osobito radi kod svih krčeva želudačnih, crievnih, griže, glavobolje potekavše od pokvarena želudca, te češ si tim znatno boli olakšati.

Porneke uredništva.

U Tinjani S. S. Na olympus se penju samo riedki boginje S1 a-ve mezinici, misoroti Eve Sinci, ostajmo na širokom polju Prose. N a-š i e e. Br. Stj. Martha, Martha sollicita es erga plurima porro unum est et necessarium : Slavena učit i od propasti odvraćat. Futtog I. Živ i zdrav bio pa se po mladjo.

Ovim Nadometkom

se naknadja izlaz sljedećeg broja, premda će, se taj odgodit jednim na daljni rok zbog odsutnosti urednika.

GLAS VAPIJUĆEG U SAMOĆI.

Zašto su Velevlasti osamnajestog vieka razdijelile Poljsku? ne zbog drugog već što poljaci nisu umili sami sobom vladat. Plemići na mnoge stranke podijeljeni, i naduveni preziranjem prama puku, i ohološću jedan drugomu, riedko da nije koji mislio, i osićeo : da je poljskom kraljevskom pristolju dorastao.

Zašto je poljska klonila duhom i sreom za vrijeme tudjeg gospodovanja? Zato, jerbo nije svoje naravne sile izraživala, uzbudjivala, podhranjivala, već je tudju pomoć kod svih velevlasti, redom tražila : Plemstvo je od puka duhom i sreom ostalo odijeljeno, puk je čanio u neznanosti, i u sdvojnosti nesnosljivog tereta spajinskog, pa svoje osićeanje votkom zagasivao.

Ipak zašto ruskoj nije pošlo za rukom s poljskom se spriateljiti, premda je sve sile imala na svojevotjno razpolaganje, i zašto neće srce i duh poljakah okrenuti i privesti rusii, svi oni državoslovci koji su silne razloge navadjali, da pried poljakom razvijaju : kako bi po njih koristno bilo da se s rusom izmire? Ne zbog drugog, već što je rus naj-sveće i svakom čovčiem stvoru najmilie i najdražie stvari nasiljnom rukom napao. On je htio da iztrgne vjeru i jezik iz srea naroda. Da! on će ovim načinom po vjeri i jeziku mnoge porusit al poljake nikad neće prisvojiti.

Vjera i jezik bosu narodno svetinje ; koji u te dira taj može sebi i drugom neizbrojenih patnja zadati, al svoje svrhve neće dostići.

Čudorednost akoje iz vierske nabožnosti izrasla, znanost ako je po svih slojevih naroda razprostranjena, bogatstvo, ako je po svih razredi puka razliveno — to su sile koje vladaju svetom. Svaki narod koji oće da živi, mora imat svoje vodje, i savete od njih primat, pa stazom po tima označenom napridovat. Gdje nije vodje tamo je tielo bez duha mrtvo, a gdje puk ne sluša i neidje za svojim vodjama, tamo je tielo u komu su razuzdane strasti, nastae će skoro nemoć — i ovaće se završit smrtju. Al vodje treba da su znanostju razsvietljeni, da su izkustvom obogatjeni.

A ko u vjeru dira tko čudorednost podkopava, taj nije za vodju jerbo je sliiep, a ob ovom je rečeno u Sv. Evangjeliumu: da ako sliiepac sliiep vodi obadvojica će past u jamu.

Pogledajmo dakle u crkve, skupljali se u njih puk, i mali nabožna čuvstva, i ponašal se u svih svojih društvenih odnošaji čudoredno? Ako je tako, srićni smo, nastavljamio druge narodne poslove učvrstjenu, na ovom temelju. Čuvajmo ovaj temelj, i ako vidimo : da bi ga tko kanio podkopavat, toga svi jednom dušom kao najopasnieg dušmanina napadajmo i odbijajmo.

Neide ram sve u račun kako bi želili, imajmo strpljivost, po naputku Evangjelia, dok nije prispjelo prolitje nemoće voće da pupa, evat i lištie da probija. I u hierarhii su ljudi, kad kad neumitni, kad kad smutljivi, a kadkad i drugoj obćoj slabosti ljudskoj podvrženi. Al čuvajmose u hierarhii dirat, jel ako se snjome u opociju stavimo, ni jedan poso neće nam uspješiti. Čekajmo dok zasja sunce prosviete, i razpuse predsude, ko magla pred sunčani traeci, onda će umekšat i hierarhia, od koje možemo biti uvjereni : da se svojem narodu nikad neće iznevjerit. Ako bude trebivalo zna će imovinu i život za njeg žrtvovat. Snjom ako hodati budemo u sporazumljenju čuda će mo stvarati u narodu, u kojih će sinovi i kćeri duše i tiela sile crpiti. Zavladalo je nesporazumljenje? i ondaće se čada porodit u narodu, al iz ovih će crpiti sinovi i kćeri, nemoć i razzsap sila du-

ševnih i tvarnih. Ako su pak naše crkve prazne kada bi se trebalo Bogu klanjat, onda metnimo sve drugo na stranu dok se puk u ove nevrati, jel donle će se svako dobro sjeme sijat u parlog, u divje zemljište, pak će se žeti, dračje, trnje, i korov.

Prvo je i posledaje da imamo učene i revne svećenike. A ovi se drugćie neradjaju, već je prvo i poslednje da imamo sjemeništa, za bogoslovce, gdjeće se ovi barem priko četiri godine samo ovim naukom napajati, naravno kad su već sriednjih škula znanosti izerpili. U ove neka se ponamieštjaju najglasovitijii profesori, i obskrbe debelim platjama da ostanu za ovo sjemenište nadulje vrijeme privezani. Podajmo Svećeniku, toliku dotaciju da ga netišti briga — za svoj obstanak, već da sve svoje vrijeme može žrtvovat zvanii, i da ova žrtva uplodi stostručnim rodnom neka može dan i noć učit.

Al nemojmo zaboravit : da su crkva i škula posestrime, dakle kako je sjemenište, tako je i učiteljište od priko potrebe, gdje god je na svijetu crkva tamo valja da je i škula, jedna bez druge neće vjeru i čudorednost u puku razvit, dakle neće zemljište pripraviti i opraviti za one pučke nauke, koje su potrebne da se u nižih razredih pučanstva razprostrani znanost i bogatstvo; učilišta, preparandio onom umnostju onim žrtvovavenjem, valja da su uređjene košto rekostmo da budu sjemeništa. Al poklem se sjemenište i učiteljište zidja na temelju sriednjih školah, odkud valja da se svi oni radjaju : kojiće po upravi kroz sve slojeve naroda raznosit znanost i bogatstvo nekaje dakle u našem jeziku sriednjih školah, pa i onih pod imenom realka poznaati, da nam u svojoj ruki budu ključi i krmila svih onih vrila — od kojih živi viera, i znanost, pak radja, Svećenika — Svakororstva Učitelja, i muža koji vladat upravom crkvenom i svietovnom, umjetnostju, trgovinom. Zanatom i poljodilstvom. Na kojem temelju da bude vremenom osnovano Svecilište, na oto valja da smiraju sva naša nastojanja.

Razgledajmo dakle imalmo ono sve u našem narodu, što je za temeljnu i stalnu prosvietu narodu neobhodno potrebno?

Ako nemamo, onda odustajmo od svih onakih napora kakvi uzbudjivaju sumnju, i izazivaju mržnju jačega, što krmulom vladavino upravlja, jerbo će sve za nas škodljivo i samo po neprijatelja biti plodonosno.

Metnimo na stranu sve strancaranje. Jel ako je zbog ovog propao velik, plemenit i darovit poljski narod, kako da bi mogao štogod izvjestiti onakav koji nerazpolaze ni jednim sriedstvom što narod na samostalnost uzdiže.

Stajje našeg roda potrebuje sve duševne i tvarne sile svojih oduševljenih, i razsvietljenih sinovah i kćerih, da se može u narodu sazidjat ona sgrada prosviete : iz koje će se razastirat one sile što će radjat blagostanje duševno i materialno. Kamečak je samo, koji nam se ponudjava, nije sjajan, nije čvrst košto je onaj tamo, nemojmo ga odbacat, dobar će biti, da popuni temelj koji se mora duboko sve do dolnjeg sloja pučanstva kopat, da se učvrsti ona sgrada blaženstva narodnog. Francuski i talianski narod ima silu učenih glava, al ono nisu bili razboriti ljudi koji su na javnost izneli prilje Napoleonove, i Viktor-Emanuelove, oni su mislili : da će potlačiti kraljevsko priestolje, al na to nisu pomislili : da će neizmerno nasporit broj onih nesrićnih : koji drže gotovu čovu, koršov s petroleumom da sve u pepeo obrate što je za narodnu prosvietu, i ublaženje, nournorna ruka žrtvosnih rodoljuba, na svestranim stazam života ljudskog podigla.

zkvh.org.rs

Grieh je koj u sreću ubada narod što se počinjava, kad se okaljaju ljudi koji su za veće ili manje vodje roda po duhu i sreću odlišeni. Kažu da je najveća slabost četah ruski, što se častnička znanost neprovlači, tja do kaplara, dakle, ako častnik u boju pane nema ko da četom upravlja. Narod trieba da u svih slojevih ima svoje bližnje i dalnje vodje, u koje se neprodrmano uzda, nemojmo dakle pelene iznašat na vidilo već ih spremajmo na skrovito mjesto, da se rod neogadi i povjerenje neizgubi. Što se u Evngeliumu za društveni život savetuje: alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi toje veoma valjano znati, i u narodnoj borbi uporabiti. U kojoj je zavladalo načelo passiviteta političke nedeljatnosti prama jačemu gospodaru. Da se ovo učvrsti mnogo je doprineo uspjeh magjara. Što se tako po svietu raznelo: da je urod njihova passiviteta baš ko ono: da su francuse potukli pruski šulmajsteri. Ipak historik, koji uzpisao bude poviestnicu i jednu i drugu teško da neće — i jednom i drugom uspjehu druga uzroka tražiti i naći. Da je koristnie ako smo u cilom gradu gospodari, no samo jedne sobice u istom gradu, to nitko neće poricati. Al da je iz one sobice lakše opaziti: gdje se otvara kakva prilika, da se naš posjed razširi, no ne izvan grada, ni, o tom takodjer nitko neće dvojiti. U slogu upravnom jedne države nema tako malog mjesta, na kom nebi mogla mudra glava šta korisna za svoj rod učiniti, ili škodljiva od njega odvratiti. Zar bi Irči došli i do to malo prava što ga uživaju, da nije o Konell unišao u parlamenat inglezki, da su Irči vjerno sledili put što ga je Okonell utro — i da nisu stranputicom Feniana zabludili, sigurno je, da predlozi ministarski na probitak Irske upravlje ni nebi na tako oštar upor nailazili. Razboritost iziskuje da se nutarnja naroda najprije upravljaju, uredjivaju i učvrstjivaju, dobro će nam biti i to na opazku uzeti: da kako se boje po situaciji sunčanih traka izmjenjivaju, tako valja da se i političke težnje naprama pravcu silah odlučujućih, izpravljaju ko nije u današnjim okolnostima sposoban da što rodu pripomogne, može već sutra, silno korisnim postat, nemojmo dakle mržnjom pričage, nastavljat: da se one osobe na uvijek razdielu, koje mogu u dobri čas samo ujedinjene narodu koristiti.

No zato ako nam nestoje obće blagajne na razpolaganje, nemojmo skrstiti ruke, i u sviet gledat, kanda ništa nebi mogli pomoći narodu.

Pristalo je ono vrijeme kada je svaka sila i duševna i tvarna bila u šaka vlastelinski — iz kojih je samo po gdjevoja mrvica i jedne i druge puku pripadala. A ono vrijeme mudar neće izazivat: kada je sve, što je u čovjeku moćno, to je bilo u ruke države postavljeno, koja neima ljubavi ni milosrdja. Već poklem je devetnajestog vieka najplemenitija tečevina, „Udruženje“ Svakom umnom Stvoru otvorena, ovu tečevinu će mo izerpljivat, u svakom selu, u svakom kotaru, riečom na svakom mjestu, gdje se naš rod nalazi, pak će mo sklapat družine koje će viekom nabavljat novac za uzdržanje Šjemeništa, Učiteljišta sriednjih i realnih školah; neumornim glasom će mo vikati u uši naši bogataša: da nakoliko su u svom narodu vjeru, jezik utvrdili, znanost i bogatstvo razprostranili, natoliko su i svojih potomaka baštinu osigurali, koju će drugčie tudjin zasjesti i njihove unuke, u siromaštvo odagnati. Pak će oni veće svote prinašat, a koji diece nemaju — narodne zavode za baštiničke izabrat. Udruženjem se stvaraju ovih dana čudesa. Jedino udruženjem se može puk od nevierstva iztrgnit, jedino udruženjem se može puk, na škole naviknit — i jedino udruženjem može se puk proti one strašne opasnosti ogradit, koja se sve brzim korakom njemu približava, da mu svu imovinu iz ruku iztrgne, i učine ga slugom tamo, gdje se prije nazivao gospodarom.

Pogledajmo po našem narodu, i ako nenalazimo u njemu učenost svećenikah, umjetnost i revnost učiteljah, ako njegovi sinovi neveslaju na krmilu uprave erkvene i svietovne, ako ni jedna ni druga umjetnost nije se u njem ugadjizila, ako su vrutei trgovino u rukuh tudjina, ako su zanatlijske radionice zaokupljene tudjinom, ako zemljišta

prikupljaju tudjini, onda žrtvujemo sve naše sile da nutarnja puka opravimo, jel će skoro zazvonit zvono, koje će glasom svojim u grob odpratit naš narod.

Kog da spasimo valja da se svi sjedinimo u kom ima razsvietljen duh, i srce nadareno plemenitim osičanjem. Tu valja da pristane svaka ambicia, zloba, i mržnja. Šta je učinio G. Franjo Deák svojem narodu to će pobilježiti magjar al je jedno veoma mudro reko: da valja većma volit svoj narod, no mrziti svojeg dušmanina. On je mrzio niemca ipak se snjime izmirio, da spasi svoj narod.

Ako se moglo G. Deák izmiri s niemcem, neznam kako da se nebi mogli u našem narodu izmiriti Svećenici, učitelji, i sve druge u narodu prosvietljene glave, da odbiju pogub od naroda a utemelje ustanove, zasnuju, ravriže u njemu sve ono što će ga spasiti.

Ako se nemogu izmiriti, onda zasviedočavaju: da vole svoju ambiciju, zlobu i mržnju, nego svoj rod. A dali su ovaki vriedni da vode svoj rod, neka i sudi Bog?

U svakom mužu koji je duhom i srcem izrastao iz svojeg naroda, valja samo gledati, imal ljubav za svoj rod, ako ima, onda ga njegujemo, uzdržavamo, uzvisivajmo, jerbo će sigurno svagdi pomoć svojem rodu, mah ga gdje posadila njegova sudbina.

Ako mu trieba kruha, i ovoga traži, tamo gdje mi možda slutimo naše neprijatelje, nemojmo ga odsudit, ta prvo je: da kruha jidemo; nije sriča svakomu tako služila: da su mu ga otei u baštinu ostavili, već ga ponajviše krvavim znojom izvojtiti moramo.

Jedino take ljude trieba iz zapisa, narodnih poštenjaka izbrisat, od kojismo uvjereni: da su kosmopolite, premda ob ovakima znamo: da u sreću ni roda ni prijatelja nemaju, već sami sebe ljube, a sve druge nastojmo u čislo rodoljuba unizat.

Što će Magjari o svojem Szehenyiu u Spomenar izvrstit to je njihova briga, al koga je poznavao ili mu knjige prošio izkreno mora da pripozna: da je svoj narod potpuno ljubio, i da mu promakne blagostanje nikakve se žrtve nije uztručavao.

Njegova je politika koja se Deakovom prozvala, Kolumbus je pronašao Ameriku, a Amerik se snjime prodićio.

Szechenyia je imo zlotvorah, al nitko nesnije na njegov potvorit, da je imo druge ambicie van ublaženje svojeg naroda. Ovoj ambiciji je žrtvovao ako je triebalo svoje dobro mninje ozger i ozdol. I zato ga vidimo da je 1847. godine primio Savetništvo kod Konsiliuma, jedino da može izvest one planove, koje je osnovao za javna obćila ugarske. U njegovih knjigah štijemo: da mu nije bilo teško i dva i tri sata dangubit, u predsoblju tada veleložna Metternicha, samo da može što izmoljakt za svoju domovinu. Svravnajmo s ovom izrekom — onu skoro izustjenu na Zagrebačkom Saboru, po onom plemenitom i veleučenom mladiću pak će mo u mah vidit: gdje govori izkušani državnik, a gdje samo uzhitjeni učenjak; kao ljudi ima nas mnogo takvih: što neidemo moljakt van jedinom Bogu. Al kao vodje, ma u kojem stališu trieba da podložimo čovjeka rodoljubstvu — koje iziskuje, ne samo novčane, znanstvene, već i čuvstvene žrtve — a ovo su najkrasnie, buduće su najtežlje, i za naš rod, najplodonosnie.

Prvo je da se ono opravi što je nutarnje. Podajmo našem rodu najprije prosvietu — da bude razborit kršćjanin, i umjetan gradjanin — usadite u njemu bogatstvo pak onda začinite političke borbe, ove: ako vam stoji za ledji puk, neobražen, u pogledu vierskom predsudam, a u pogledu gradjanskom glupostju zamračen i tako će biti jalove.

Snujmo družine za svakovrstne potrebe duše i tiela. Jedna će uzbudjivat ljubav prama crkve, druga prama škuli, jedna će unilit učenjake, druga će razprostranjat ovih spise, jedna će snovat štedionice i pučke banke, druga će spojavat gazde, da se obavieštjuju u gospodarstvu. I ona će biti prva: koja valja da najpriću nevolju odagna: Sada se jurišom podiže niemac da poplavi bivšu krajinu, i osvoji ona krasna plodonosna zemljišta sil-

nih slavenah krvljom natopljena. Slavni rodoljubi! ustajte na noge, sdružite mudro glave, da zadruge spasite na njihovom zemljištu jel ako ovo izgube izpod svojih noguh, onda su sve narodne nade u ponor se strovalile.

Kad se pomoli teško zaslužjenih slavenskih mučenikah žalostni glas iz Bosne i Hercegovine, i nenalazi kod velevlasti odjek sažaljenja, onda im jedni savetuju : da se svojom silom obrane, a drugi ih odgovaraju da za sad to nećine.

U svoje vrijeme nije valjda ni jedno ni drugo krivo, al ako mi nitko nebi zamirio, ja bi reko : da je najspasonosnijim putem udario — velike slave i dike rodoljub : Preuzvišeni Biskup đakovački, kad je za bosance sjemenište uzdigao. Da! ako uzdizali budemo za bosance i Hercegovce sjemeništa, učiteljišta, ako ih u sriednje i realke škole većim brojem pozivali, i izdržavali budemo, velim : da smo oslobođenju njihovim najčvrstiji temelj položili, na kojem će oni razvit svoje sile, sile — kojima će sigurno podleći nasilje tursko, i u onaj čas će se i velevlasti za njih zanimat. Čovjek vlada u obitelji, i svakom drugom društvu, dakle i u državi, ovaj se klanja daroviti čovjeku, za ovakog je spreman i žrtve prineti ; dok su bosanci i Hercegovci na ovako malom stepenu obraženosti, ljubav kršćjanska će sažaljenje i riečom i spisom iztaknjivat, a velevlasti će glavom klimat i ravnena povlačit. Južni slaveni svojim brojem bi već jednu zamašnu svotu sačinjavali. Al šta vriedi? kad vele vlasti svaki dan nove i nove znake opažavaju : da ova svota nije ukupna ; već na male i višeputa neznatne svotiće razdieljena. Neima puka na svietu koji nije bio i valjda je još i danas po nariječju i imenih razdieljen, ovako će te ga naći i u samoj Franceskoj, Inglezkoj, i Španjulskoj, to neću ni da spominjem : da ovako poznajete i taliana i niemca. Al se svi ovi i drugi puci mah ih gledali i u Asii i Afriki slazu pod jednim prizimenom. I to su iztaknjivali i donle : dok se nisu pod jednim državnim stiegom spojili — svi njihovi učenjaci, svietovni i duhovni, i to svakom prigodom. A šta opažavamo kod jugoslovanah? baš njihovi učenjaci i to svakom prilikom hite brze, da iztaknu svoje porodice ime, pobojavši se : da kakogod puk neobljubi ono prizime, pod kojim bi se barem u duši sastajali. Pitam ja neimalmo i suviše zaprieka već u vjeri, u liturgii, u Svetkovina, načinu razdielenja vriemena, u pismenu, nariječju, eto kako se bori jedan za svoj „e“ a drugi za svoj „i“ i. t. d. Mučno dirne u srce svakog razboritog rodoljuba, kad mu se na pozorištu bojuom svojeg roda, pojavi onaka graja : kakva se prije dvie godine podigla, kada je ono inglezko pismo iz Rima poslano na javno izišlo. Zar smo još tako strastveni u vierskom obziru da nas mjesto veselja raztuži i najtihiji povjetarac željene unie? Sva se rodoljubna nada u sdvojestvu raspada, kad vidi : da se neverstvom osvajaju za prosvietom roda ginući muževi, ako su samo i jednom riečom očitovali : da bi se povratkom luturgične i pismene narodne svojine blago vierske i znanstvene prosviete množalo. Zar nije dužan svaki umau rodoljub svaki kamečak s puta odtiskivat, na kom trieba da se jednoč susriemo? Da velike pogriješke! ako tko oda samo i senku nakane : da je rad ujedinjivat ono što su neprijatelji razdvojili, dali je nužno da i učenjaci svakom prigodom kano u kakoj diplomacii točno iztaknjavaju srbsko hrvatski, ili hrvatsko srbski? Ej! da se u ono vrijeme nije Srbia, Bosna, Hercegovina — i. t. d. pojedinaice branila, već da su ujediniili svoje oružje, nebi sad ni od ovog ni od onog pomoći moljakali, nebi se sad ovom sad onom klanjali. Dok neuskrsne jedan slavenski delia pak neporuši, sve one zaprieka, kojemu, stavljaju na put predsude, i neprigazi one sile, kojemu izvrću na stazu slave velevlasti, da spoji sve ono i sjedini, što je po Bogu na jedinstvo naputjeno, donle neka se diči Biograd, Zagreb, Cetlinje, Novisad. Al vi učeni ljudi, nastojte da uklonjate predsude, zaprieka, i nagibajte srodna srea na ljubav u koju je himbeni tudjin zasijao zlobu i mržnju, da olakšate poduzecće onom delii, za kim trieba da uzdišete kao Spasiteljem naroda, dok ga neporodi „Sloga“ po Salghettii Drioliu tako plemenito naslikana.

D O P I S I.

B a l a t o n - F ü r e d 13 Srpnja. Ovamo dolaze ljudi da se liče i zabavljaju. Oni koji smiraju iz kupkac dohodka — a ne gubitka imati, navadno se i staraju za sve ono : štoje za ove dvie čovije nužde potribno. Al da se zabave mogu nabaviti i ugodno izminjivati, na to triba umne dositljivosti, a da se zdravlje narušeno, oporavi triba valjana i brižna liečnika, ja neću da vam kažem da bi u Furedu sve to manjkalo, al ni to nesmiem zatajati : da sam i s ove i s one strane naišao na tužbe. Da se jedno kupalište obljubi, to valja da mnoge povoljnosti ponudjava, osobito da su stani — ugodno uređjeni i dobro utvrđjeni, da je šetalisto prostrano i zabavno, da je služba točna, i spremna, što ako želi posednik ili zakupnik postići to mu valja da službeniko u razmirnom broju prama gostiuh namisi, a to se u Furedu nemože tvrditi. Liečnik pak ako muje brige, da se kupališta dobro ime snjegovim zajedno prodiči, nije slobodno da čeka : da ga javljeni bolestnici svakiput prizivaju, štoje po njih nevoljno — kad je teško naći ko bi želju bolestnika vršio, već njemu pripada dužnost : da terešnie bolestnike redovno pohadja, tiši i uputjiva ; njemu nije dozvoljeno : da razabira koji je bolestnik bogat ili koji siroma, već valja podjednake svakog ljubavju obgrliti zato nije dobro kada liečnik na takvi mistih obogati, jel onda običajno veća mu je briga, kako će se nikojim velikašom zabavno ugoditi, no kako će se koji bolestnik izličiti. — Neznam komu bi drugom pripadala briga da se jičo, ako je već i skupo, barem zdravo i dobro prodaje, al tkoje jedanput u Furedu kave pio, taj mora očitovat : da u toj ni kava ni mliko nije naravno. Ipak mnogo naknadi zdrava, slatka i kisela voda, pak izliči kupka Balatonska; njena vriednost je neprocinjena, kad u sried ugarske može bolestnik u Balatonu naći, što bi za skupe novce na dalekom moru tražio. Nužno je da se i naš puk upozna s ovim kupalištom u komu bi mnogi zdravlje svoje našli. Žali bože što nije koje selo još bližje, da bi sirotinja, za manje novce tu potriebe svoje odbijala, tu je bivalo množe bačvana, a sad većinu gostiuh sačinjavaju kćeri i sinovi Israela, koji su i u tom umitni kako valja svoje zdravlje zaštediti, židov šest dana skrbnom radu, a sedmi Bogu žrtvuje, i to ponajviše svistno. On se i zabavlja, al veoma ridko i to zato da netroši zdravje i novce. Mi kršćjani mislimo da smo onda samo nedilju ili svetkovinu vriedno probavili, ako smo se dobro provedesili. Pa baš sbog veselja nikoji tako čine : da nediljom do podno rade a sve vrijeme po podne i ponediljkom do podno u veselju probave. Tko nebi vidio, da se ovako bez potriebe mnogo novca i zdravlja potroši. Židov i ovamo donese svoju štedljivost kuda nas prati običajno darežljivost, koja ne kažemo da troši, već razbaca gorko stečeni novac. I to na nepotribne stvari, a više puta na ne zaslužne ljude. Naša darežljivost takoje pokvarila služinčad u gostionah, da tkoji neće da prosipa, taj može i jedan sat čekati, dok pladanj čorbe za svoje novce dobije. Pa tako dočim kelneri kupuju u Pešti kuće mi naša zemljišta prodajemo. Nas je darežljivost već na toliko zauzela, da se stidimo takvima ne biti, i to mislimo da je neće mo zavriditi ako novac nećemo prosipati, mi neznamo ko židov i nimac službu pošteno platiti, već je želimo suviše nagraditi, na toliko idemo, da je u grih obratimo, jel uz rasipanje, i niku taštu diku tražimo.

Stari rodoljub.

DOBRO JE ZNAT I ONO! ŠTO SE U DOBA NAŠIH STARIH DOGADJALO.

— G. 627 presahnula su vrela i poumiralo silno ljudstvo. — G. 879 pati li su poljodjelci na nesvjestic i sunčarici. — G. 993 žega je sve plodove poljsko spržila. — G. 1000 s teške žege, osobito u Franceskoj, bukula je kuga. — G. 1131 izsušila se velika rieka Rujna. — G. 1705 nesmiedoše ljudi u srpnju o podne i oko 4 sata popodne iz sobah. — G. 1718 bjehu sbog vrućine ciela ljeta zatvorena kazališta. — G. 1779 tražio je sviet u Bolonji spasa po ja-

mal i podrutih. — G. 1859. 1860 i 1869 bješe ob ljeta takojer silna vrućina, nu prošla žega od ove godine nadkri- lila ih sve tri ; jer je bilo od 73 dana strašne žege takovi danah, dje se Celsijev toplomjer uzdizao do 51 stupnja vru- ćine.

— Kolera se naprije pojavila na žalu rieke Gangesa u Iztočnoj Indiji u 18 vieku. 1817 dojurila je u Kalkutu, Ki- nu i Japan ; 1821 vidismo ju na obalah perzijskoga zaljeva, te preko Astrahana i u Rusiji ; 1831 dojadri u Poljsku, otle preko Njemačke i Austrije u Pariz, Englezku i u samu Ame- riku. 1833 bijaše je nestalo sve do 48 g. Te i sliedeće godi- ne biesnila je po sjevernoj Njemačkoj, Francezkoj, Holandji i kod nas. I danas je ovo u Ugarskoj, Hrvatskoj, Slavoniji, Galiciji Austriji, Italii i na dolujem Dunavu, Treba ju izpe- rušati !

— G. 1389 padè Srbija na Kosovu, padè 1448 Sibiu- janin Janko. — G. 1464 padè Bosna i kralj Stjepan Toma- šević. Med Hrvati, Slavonci i Turci ljuti se vodi boj 165 godinah za predjeo od Vrbasa do Une. — G. 1467 ratište je ljuto divna Krbava ; — 1478 gornja Hrvatska i Slavonija ; 1493 huda Udbina, grob Ivana Frankopana i Jure Vlatko- vića. — G. 1504 krvavo je polje požezko, iste g. 1504 ratu- je se pod gradom Jajcem. — 1512 padè Blagaj na Korani ; — 1513 slavu ubira ban Berislavić pod Dubicom ; — 1519 poginu isti pod Korenicom ; — 1519 padè dalm. Knin, 1521 pako grad Ostrovia u Lici. Iste g. padè Modruš ; 1524 vodi se ljuti boj kod Ozlja i Jastrebarskoga, a 1525 oslobodi Jajce Krsto Frankopan. — Turci osvoje Srijem i Dolnju Slavoniju, provale u Ugarsku i 29. kolov. 1526 na mohačkom polju potuku Magjare do noge. Kralj se Ljude- vit II. uglubi u moćvari Šelje. U Ugarskoj puknu dvie strane : Zapoljina i Ferdinanda Habsburžk. koga si izabraše za vladara Hrv. Slav. i Dalmatinci na Cetinju 1527. G. 1528 pade opet Jajce i propade sva hrv. Krajina med vrbasom i Unom, pade sva Dalmucija, Srijem i Dolnja Slavonija tija do Požege. Hrvatsku sačinjavaše Varaždin, Sv. Gjuragj, Ko- privnica, Križevac, Cirkvena, Ivanić, Sisak, Hrastovica, Glina, Cetinj, Slunj, Drežnik, Ogulin, Modruš, Brlog, Oto- čac, Brinj, Senj, Rieka i Trsat, Sva zemlja postade tužna razvalina, a Slavije sinci bore se sveudilj. Sila naroda pre- bježe iz Bosne i Srbije u Slavoniju i Ugarsku. Kralj Ferdi- nand ustroji krajinu slavonsku, a u njoj i današnju županiju belovarsku. Kralj Ljudevit II. ugovori s nadvojvodom Fer- dinandom 1522, a Ferdinand s knezom Nikolom Šubićem Zrinjskim 1524, te obsjednu Senj, Krupu, Knin, Skradin, Kliš, Ostrovicu, Novigrad i Dobrunjivu. Ferdinand posla 1000 konjanikah i dvista pješakah pod vojvodom Ivanom Kocijanom za banovanja Ivana Torkvata Karlovića. — G. 1537 pade Cetinj ; — 1538 poraziše Turci njemačku vojsku pod Kocijandm u Posavini. — 1545 pade moslavački grad i poražena bijaše Hrvatska pod banom Nikolom Zrinjskim, a Niemci pod generalom Badenštajnom. — G. 1548 padne Topusko, Berna, i Stenićak i poginu Stevan knez Blagajski. — G. 1656 pade Kostajnica i Novi. Iste god. razbije Niko- la Zrinjski i Ivan Lenković Turke. — 1666 padne Siget ugarski i Nikola Šubić s 200 hrv. junakah. — G. 1675 po- češe Štajerska, Koruška i Kranjska plaćati u obranu Hrvat- ske za svoju sigurnost. — Kasnije se biju Hrvati proti Bethlenu, Tokoliji i Rakociju. — A kad Turčin udario na Beč, potuče generao Herberstajn s hrv. Krajišnici Turke na lievoj obali Drave i Mure. A Poljak Sobjesky oslobodi i Švabu i nas. — Savezna vojska udari na Varadin, a sla- vonski Križoci i Gjuroci osvoje Viroviticu, Osiek, Valpovo i Požegu. Hrv. ban predobi Kostajnicu, Jezersko, Dubicu, Gradišku i Brod ; a karlovački general očisti 1689 Liku i Krbavu. U živoj pameti naroda vjekovat će Jerko Rukavina, Dujom Kovačević, Marko Mesić. Došen, Knežević, Janković, Smiljanić i t. d. — G. 1702 bude i slavonija ukrajiničena. Od 1705—1711 bunu Franje Rakocija ugušiše Hrvati i Srbi. — 1716—1718 Eugen bere slavu mira požarevačkoga

od naših junakah. — G. 1745 bude pola Srijema i Slavoni- je ; 1776 Rieka i njen kotar, a 1777 bakarski i vinodolski kotar, kao i grad Karlovac od vojništva prost. — 1791 do- bismo Cetinj s otmičkom okolicom. — 1809 bi karlovačka Krajina ustupljena Francezkoj, a g. 1813 opet povraćena. — Sve ratove vodila je Hrvatska i Slavonija o svom, Kra- jina o svojoj torbi, — govorili Pray-i, Katone, Szalaji et con- sortes što ih volja. Bog istinu ljubi !

NOVINSKI GLASI.

— Austrijske srebrne forintače i dvoforintače zabra- njene su u Pruskoj i Saksonskoj, pa će se valjda vratiti sre- tneno opet k nam, da imamo kakva takva srebrna novca.

— Porezni zaostateci u Ugarskoj iznose preko 50 mi- lijunah forintih. Pa se još traži kojekuda zajam na pleća bogaljne zemlje ?

— Magjarski sabor imao bi se sastati 18. listopada, a prva bi mu bila briga uzajmiti djegod novacah !

— Burkuši se svejednako hvale, da će zamalo progut- nuti romansko pleme. Nu valja jim znati da je romanskoga plemena 139 milionah ; — Slavenskoga 105 milijunah ; — Englezko-keltskoga 77 milionah ; — a tad istom German- skoga 64.800,000 dušah na svijetu ! Blaž.

USTAJ RODE !

Ustaj mili hrabri rode,
Hora tvoja već je ovde,
Davno koju jadan zriješ
Gorak kalež robstva piješ !

Tvoje bistro sokol oko
Često s baco ti visoko,
Prama svodu neba krasna,
I del zvezda ota jasna !

Suzno si ga dol pustio,
Gorke suze jesi lio,
Jer nevidi zvezde jasa,
Niti mila tvoga spasa !

Stoga sada čuj me brate.
Koji ljubko hajem za te :
Otresi se tmine erne,
Duh tvoj k'nebu da ti prne'.

Dost' si sana boravio
Majku zemlju zapustio,
Guje, Vući, da se kote
Sva zla brate uvek po te !

Stresi lance robstva toga,
Od deda' ti prokletoga !
Pozorište sveta stupi
Milu braću k' sebi kupi !

Kano koka male svoje,
Primi ruke braće tvoje,
Knjigu sreću Svi prigrl' te
Spasu svome brižno hrlite !

Pokažite Dušmaninu
I svom svijetu k'tome inu,
Da vas mati slava rodi
Gospa zemlja' i na vodi !

Njeni Sinci da ste mili
Dosad sanak koj ste smili !
Svetlom sunca sad svetlite
Majku Slavu Vi grlite.

F. J. Novotny srijemac.

Pridplata

na cilu god 1 fr.
na pol. god. 50 n.
Za stranu zemlju
1 fr. 25 nov.
Izlazi svake dru-
ge nedilje u
Četvrtak.

BUNJEVAČKA I ŠOKAČKA VILA.

List za politiku pouku, zabavu i gazdinstvo.

Oglasi se prima-
ju po navadnoj
cini. Rukopisi ne-
ka se šalju u na-
plaćenom pismu.
Dopisi bez podpi-
sa se neprimaju.
Dopisi se nevra-
ćaju.

God. III. U Kalači

U Četvrtak 23. Listop. 1873.

Broj 24.

J A D S T A R E B U N J E V K E.

Ljuto cvili, ostarela Janja
Stara Janja, bunjevačka nana
Ako cvili, jestjoj za nevolju
Čudni glasi, do Janje dopiru
Čudni glasi, a sa čudni znaci
Da šenica, nije urodila
Grozna loza, da nije ponela
Daje Voda, njive potopila
Rodno voće, hala polomila
Sin sa otcem, u zavadi živi
Majka kćerku, na udai kinji
Kćeri majke, ništa neslušaju
Majke kćeram-milostje ne-daju
Brat na brata, pomrko pogleda
Snaje Svekrom poštenja nedadu
Sestre bratom, košulje nevezu
Prikiniše, svaku bratsku svezu
Ljuta bola, zijuća kollera
Svako vrsna, čemer i nevolja
Bunjevcaje, od svuda napala
Sirotinja, gorka poplavila
Janja s boi, Roda joj nestaće
Nevolja ga, s Zemlje istrebiće
Za rod nane, nikose nestara
Evo hoće, da se sav potarma
Bunjevački, krasni, dični, sinei
Svesu pria; neželi bunjevci!
Nosuju svoju, tudjom zaminuše
Krasne riči, svoje s odmetuse!
Knjige naše, nigdise ne štiju
Tek u Crkvi-gdi-gdi-akos čuju.
I to loše, nekoliko riči
Od čeg mladež, nikad s ne naući
Cvili Nana, i jade jaduje

Ona misli, nikoje ne čuje
Alje slušo, stari dida Mijo
Slušaoje, paje dozivao
Muči Janje — na zloti nebilo
Štobi zato, ja suzo ronijo
Što šenica, nije urodila
Grozna loza, roda neponela
Toje tako, od kakoje svita
God za godom, uvikje letio
Svaki sobom, roda donosio
Neki dobro, neki malo loše
Neki ništa — neki Zagoreše
Zaoto nam, naši vrli — stari
Kako pantim — i mi Nano sami
Znalismo se, uvik održati
Ni pomislja, daćemo propasti
Enot Nane tice Jarebiće
Gledni one, silne lastavice
Niti oru, niti Zemlje siju
Nit kopaju, nit šenice žanju
Bog nad nama, o svemuse stara
Svi Živimo, od njegova dara
Njemu samo, valja ugoditi
Krepkomu se, iz srca moliti
Što sinovi, otea nepoštaju
Kćeri majke, svoje neslušaju
Toje nane, rana prevelika
Ali opet, u tom ima lika
Kadbi naši, mladji i učeni
Oko toga Srcem prionuli
Knjige pisat- Narod poučavat
Kadbi velim- tili truditi se
Okol toga, svojski zauzoteše
Bunjevac bi Nimca sustigao

Sa mejdanaa, nebmu utekao
A kollera, od Boga je dana
Bez uzroka, nijenam poslana
Ima Nane, ljudi svakojaki
Pa da nije, jos Čuda ovaki
Nikad Boga, nobise sitili
Nit bi mu se, skromno pomolili
Obrnise moja stara Nane
Obrnise, svuda na sve strane
Uvidit ćeš rahatluk nepravdu
Uviditćeš laži, i provaru
Stare ljude, sa malo poštenja
Sirotinju- bisnu- ne pokornu
Bogataša sa lažom skopćana
Gora gada, od ovoga nema
Kakvom mirom do jako mirismo
Dobro Nane, još i prolazismo
Štos Bunjevci, Nosuje ostaviše
Štoje svuda, s tudjom zameniše
Riči svoje — štose postidiše
U zaborav, štoje položiše
Nije moja, ni tvoja krivica
Nit i jednog, pravoga Bunjevca
Mis trudismo, dicu izučismo
Kao ljude, lipo odgoismo
Ali žalost — i velja nevolja
Štoim Škula — nije za nji svoja
Tudja Škula — tudji zavica
U Srca su njima uliveni
Ovo Nane, tribalob ličiti
Ove rane, vešto previjati
Koi začme dugovičan bio
U poslumu sam Bog pomagao.
Lázo Knězević.

S V I E T S K A I Z L O Ž B A.

Malo ima ljudi, koji nije ob ovoj već nješto čuo, il štio. Al ovo je taka stvar, o kojoj što više čujemo, to se veća uzbudjiva u nami, želja i dalje slušati il štiti njeno opisanje. Narav je već svietske izložba takva: da prigledali je tisuća ljudi, svaki će o njoj različitu nacrtat sliku. Ovu želju da popunim htjedoh i ja o njoj nješto reći.

Iz sricdine ugarske, dosta je daleko do Beča: dokse pribaci ova daljina po željeznici — dosta može se izmienit rieči. Mene je sastavila sudbina s trgovci, ovi začevši razgovor, na friško stigoše do kracha, t. j. novčanog vratoloma po kom su mnogi bečvani novčanim životom stradali. Jedan bijaše medju njimi inostran bogat Israelitjanin. Ovaj kako mi se vidilo najdubljeje zagledao u onaj ponor, što je sjajet sjaja i taščoće progutao.

On reče: nebí triebalo da se na bursi drugi ljudi igraju već samo oni: koji poznaju nite svih novčanih osnova, od kojih se papiri t. j. akcie — dionice iznose na bursu da

se prodaju i kupuju. Ciena svake akcie odljučava se onom dividendom t. j. svotom, koja je od troška zaostala: da se podieli na pojedine dioničare. A poklem oni silni ljudi koji su svoju sriću pokušavali, ovo ni izdaleka poznavali nisu, nije čudo: što su oni koji su djavolskim salom pomazani njih zasliepit i u propast uvest znali. Al valjda će im ovo korisit, jel će uvidit: da bi probitačnie bilo pomajivo radit, i trudom teći imovian, nego ovu od sliepe Sricie izčekivat.

Rad je glavina, za kamate neizerpljiva, koja nevara, već sad više sad manje, al uvik ti štogod donosi. Na ovo pametno razlaganje nemogoh da neprimjetnem: da gospodine! radnja, a koje s bogoštovjom skopćana! jel ako nije, onda se naravno s ljubi s oholostju, taščoću i proždrlostju, pak što god rad privriedi, to ono svo nediljom i svotkom kroz grlo prolju, pak nemoči i starosti na pomoć ništa neostavo. Gdeje bogoštovje, tamoje štedljivost. Sree boli dobru čovieku kad vidi: kako željezna i svakojaka tvorničarska društva veče ljude silomice pukom siromaštvu. Štiem: da je u Englezkoj dozvoljeno nadničaru tvorničarskom djelova-

zkvh.org.rs